

Lidt om Heden kirkes historie

Tidligere var alle kirker i privat eje. Kronen eller herremænd ejede kirkerne og opkrævede tiende af sognets beboere. Vi ved om Heden kirke, at den 1687 ejedes af kronen, som solgte den til Jørgen Landorph og Vilhelm Mule. Disse solgte den straks (april 1687) videre til Jens Christensen. Han var amtsskriver over Riberhus amt, men stammede fra Heden, hvor hans far var gårdmand og herredsfoged Christen Nielsen.

Jens Christensen var altså borgerlig, men havde åbenbart mange penge, da han 1689 også købte herregården Steensgård ved Milinge. Han døde 1712, og efter ham overtog hans søn Frederik Jensen, der kaldte sig Hein, både Steensgård og Heden kirke. Han giftede sig med Susanne Brahe fra Hvedholm, og de grundlagde grevskabet Brahesminde, som har ejet Heden kirke frem til 1909.

Familien har efterladt sig spor i kirken, dels på klokkerne, dels i et gravkammer under koret.

På klokkerne er følgende indskrift:

Den store klokke:

Heden anno 1633 d. 8. marts lod Christen Nielsen i Heden støbe denne klokke på kirkens bekostning.

Gud til ære os til gavfen
saa vi støbe dig i Jesu navn.

LARIES JENSEN ONDENSE

Aar 1904 omstøbte de Smithske støberier i Aalborg mig.

Den lille klokke:

GLORIAN EXCELSIS DEO:
FECIT DANIEL HINRISH
GERDENER: LYBECK
KONGL: MAY:
AMPSFORWALTER OFWER
RIIBERHUS AMPT JENS
CHRISTENSEN TIL
STEENSGAARD OG PATRON
HER TIL KIRCHEN HAFWER
LADET DENNE KLOCKE
OMSOTBE ANNO 1696

Den er omstøbt i 1886 af Anker Heegård i Kjøbenhavn.

Om gravkammeret under koret ved vi følgende fra en beretning i Heden menighedsrådsprotokol, skrevet af pastor Harder:

Da man i 1911 arbejdede med at lægge nyt gulv i Heden kirkes kor, stødte man på en luftkanal, som førte skråt nedad mod to gravkamre, som man vidste, var under koret. En mand tilbød at gå derned, krøb igennem kanalen, men da han ikke kunne beregne højden fra kanalens åbning til gulvet, faldt han derned og knuste en kiste, som stod lige under åbningen. Derefter opgav man videre undersøgelse.

Da kirken i 1935 i marts måned var under hovedreparation, besluttede menighedsrådet at undersøge gravhvelvingen. Man gravede ned foran koret, stødte på en muret trappe og nåede frem til en tilmuret døråbning. Der blev brudt hul på muren, og ved hjælp af en stige, kom man derned. Gravkammeret er et kvadrat på 3 x 3 m med en tøndehvelving på 2,5 m i højden.

Hvornår det er blevet bygget, kan ikke bestemmes, men det er i hvert fald ældre end slutningen af det 18. århundrede, nærmere angivet 1761, thi på begge sider af døråbningen sidder der svære stapper, der har båret to låger, antagelig jerngitter, som skikken var i den sene middelalder.

Ved nordsiden ligger ruinerne af en dobbelt egetræskiste. Den har

Anne Jensdatte Gude
* 1680 – † 1761

været betrukket med læder og rigt foriret. På alle kanter har der siddet en messingblonde, på låget to våbenskjolde, et adeligt og et borgerligt, fire hjørnedekorationer og flere andre dekorationer, et krucifiks, alt sammen forgyldt messing, kristusfiguren dog af bly.

I kisten eller resterne af den ligger skelettet af en gammel dame, nedlagt i humleknopper, ret velbevaret. Kraniet er meget smukt formet, der mangler et par kindtænder. Håropsætningen er til dels dækket af et hårpynt af silke-

brokade i lyse, klare farver, iflettet en sølvtrådsblonde.

Ved sydsiden står en egetræskiste, velbevaret, dog er jernbeslagene rustet itu, og læderbeklædningen til dels faldet af. Låget blev løftet, men da den indre kistes låg var fastsømmet, turde man ikke bryde det op.

Hvem var de to, der lå i kisterne? Udgangspunktet for kvinden i den nordre kiste, var de to våbenskjolde. Det adelige viste sig at være familien Gudes våben, det borgerlige tilhørte familien Bloch.

Jens Christensen, som i 1687 købte Heden kirketiende, blev 1695 gift med Dorothea Catharina Hede-vig Gude, enke efter en præst i Flensborg, Jens Michelsen Gude, med hvem hun havde to børn. Det ene var Anna Jensdatter Gude, f. 1680. Hun blev gift med sognepræsten i Ål, Ribe stift, Rasmus Jensen Lassen, som døde i 1722. Hendes bror Michael Jensen Gude efterfulgte ham i kaldet, men opgav det 1725. Efter ham blev Urban Jensen Bloch sognepræst i 1725, og han ægtede 1727 enken Anne Jensdatter Gude. Han døde 1734 uden livsarvinger og enken blev boende i Ål til sin død 19. maj 1761.

Når man nu betænker, at de to våbenskjolde var Gudernes og

Blochernes, og at hendes halvbrøder, Frederik Hein, ejede Heden kirketiende, er det sandsynligt, at kisten indeholder de jordiske levninger af Anna Jensdatter Gude.

Kisten ved sydsiden støtter også denne antagelse. I den ældste kirkebog for Heden sogn står der, at 4. februar 1774 blev salig jomfru Anna Catharina Winterberg udi Heden jordet, 73 år gammel, og nedsat i Heden kirke. Hun blev født 1701 i Nykøbing Falster, hvor hendes far var sognepræst. Han døde 1706 og moderen snart efter. Hans bror var sognepræst i Henne og Lønne, Ribe stift, og hans ægteskab var barnløst. Her fandt Anna Catharina Winterberg et hjem, og da samkvemmet mellem nabo-præstefamilier på de tider var meget levende, ligger det nær at antage, at hun, da hjemmet i Henne præstegård ophævedes 1727, ved farbroderens død, fandt sig et nyt hjem i Ål præstegård.

Foruden disse spor i kirken, er der endnu et levn fra den tid, hvor Steensgård var ejer af Heden kirke. Der eksisterer et legat, der hvert år bliver uddelt til ældre i Heden fra godskontoret via sognepræsten. Det stammer fra nedlæggelsen af hospitalet, der omk. 1917 overgik til at være graverbolig.

Inge Riber